

„Ősök – bányász hősök”

alán még neked is van egy olyan nagybácsid aki bányászként is kereste kenyerét, ha nem lett volna az sem baj ebben az esszében mindent összefoglalok. Betekintést biztosítok számodra bányász hagyományoktól kezdve a bányász hősökig.

Először is tudtad, hogy egy modern elektronikus eszközben több mint 35 ásvány található? Ezek nélkül nem bírnánk ám nap mint nap böngészni a telefonon.

El sem tudod képzelni mennyi erőt kellett kifejteniük. Most őszintén volt már veled olyan, hogy segíteni kellett egy szülőnek cipelni a heti megvásárolt cuccokat? Biztosra veszem, hogy kellett már és azt is mire hazaértél már úgy éreztél leszakad a kezed. A bányászoknak ennél ezerszer nehezebb feladatuk volt, arról nem is beszélve, hogy nem lehetett valami kellemes számukra egész nap a föld alatt. Egyszer ellátogattam a József Lejtős Aknába (Bányászati Kiállítóhely Bányamúzeum Salgótarján) és 3x biztos bevertem a fejem. Egy kezdő bányásznak vajon hányszor kellett átélni ezt amit én átéltem 45 perc alatt többször is? Az biztos nem lehetett a legkönnyebb az életük, de egyben biztos vagyok, az unokáknak büszkén mesélik, hogy milyen bányászok voltak ifjú korukban.

Ám előfordult sajnálatos módon olyan is, hogy egy tragikus balszerencsének, hibának köszönhetően eltávoztak az élők sorából. Idézem Bencsik János- A Tatai medencéért 2019. december 30.-án közzétett szomorúsággal teli Facebook posztját:

1950 december 30.-n az éjszakai munkában lévő 113 bányász munkálkodott. 23 óra 20 perckor a mélyben nagy területre kiterjedő sújtólég-és sorozatos szénporrobanás történt, melynek következtében 81 ember hősi halált halt.

1983. június 22-én történt Magyarország legsúlyosabb bányaszerencsétlensége; a sújtólégrobbanás következtében 33 magyar és 4 lengyel bányász vesztette életét az oroszországi szénmedence egyik legfontosabbnak számító üzemében. A tragédiáról és elhunyt társaikról azóta is évente megemlékeznek, ugyanakkor a mai napig keringenek a hivatalostól eltérő magyarázatok arról, hogy mi okozhatta a robbanást.- György Sándor szerint az nft.hu honlapon 2017.07.13 feltüntetett cikkjében.

Ne csak a halálba taszított emberekről legyen szó volt egy sikeres bányamentés 1888 november 7.-én. 20 bányász víztörés miatt a földalatt rekedtek 56 óráig és Gerber Frigyes bányaigazgató által vezetett mentésnek köszönhetően megmenekültek. Egy 3 perces animációs filmmel is rendelkezik amely megtekinthető ezen a linken:

<https://www.youtube.com/watch?v=wA45RZfj8>

Szerintem nem feltétlenül lehet a bányászokból egy hőst kiemelni, mivel valamilyen szinten mindegyik az. Reálisan nézve olyan szintű elszántságra és kitartásra volt szükségük (az erőről nem is beszélve), hogy számomra már csak ettől is hősként lebegnek a szemem előtt. Engem hihetetlen büszkeséggel tölt el, hogy kiderült a dédpapám valaha bányász volt. Ez az információ számomra ennek a versenynek köszönhetően derült ki.

Minden esetre biztosra veszem, hogy egy ilyen tragikus eseményben elhunyt ember halála mennyire kihathat az egész család életére. A gyász, ami felemészthetetlen és a közösen

szerzett emlékek ilyenkor mégjobban égnek az ember elméjében. S nem utolsó sorban kijelenthetik: **Az apám egy hős volt!**

Viszont megszeretném említeni a dédmamám apukáját akiről kiderült, hogy bányászként dolgozott évekig. Gaiser Józsefnek hívták a 2. világháború miatt nem bírta folytatni munkáját mivel fogságba került 3 évig külföldön, így sajnálatos módon dédmamám anyukája egyedül maradt 6 gyermekével(eredetileg 8 volt viszont a mély szegénység miatt 2 elhunyt) s bújkálniuk kellett a pincében. Dédmamám így számolt be az apukájáról és a második világháborúban szerzett emlékeiről:

„Az apám karcsú, magas, szőke hajú dolgos ember volt. A bányába felváltott műszakban ment egyik nap reggelről másik nap pedig este. A salgótarjáni szénbányában dolgozott és mindig dicsekedtem gyermek barátaimnak, hogy az apukám most bányában dolgozik és ezért ő a legerősebb férfi. Természetesen amikor jött a második világháború és édesapámat nem láthattam 3 évig nem értettem miért, olyan kicsi voltam még, mindössze 3 éves. Éreztem, hogy valami baj van, de anyukám azt mondta hazafog jönni, csak még kicsit várni kell amíg nem javul a helyzet. Én ennyi idősen nem értettem mi baj lehet a jelenlegi helyzettel, mivel mikor láttam az égen a fényeket, mindig oly boldogság töltött el, mivel gyönyörűnek találtam. A testvéreim idősebbek volt, ők már tisztában voltak a helyzettel, de nem szerettek volna elszomorítani, ezt mindig is értékelni fogom a részükről, köszönöm nekik és édesanyámnak. Apukám a háború után visszajöhetett hozzánk, de már nem bányászként folytatta onnantól pályafutását, Az okát már nem tudom, pedig mindig felcsillant a szeme, ha mesélhetett munkájáról.”

A 2. világháború után Magyarországon a helyzet romlott és erről az mnl oldalán így ír:

A második világháború után az ország gazdasága romokban hevert. A háborús pusztításokon kívül ebben fontos szerepe volt a németeknek és az oroszoknak egyaránt, akik kíméletlenül kifosztották az országot. Ezenkívül az országra nehezedett 1946-ig több, mint 1 millió szovjet katona ételmezésének és elszállásolásának a terhe. A fegyverszüneti egyezmény által előírt jóvátétel megfizetése pedig tovább rontotta a borzalmas gazdasági helyzetet, amely 1946 tavaszán hiperinflációt eredményezett. Két intézkedés mentette meg az országot ebből a helyzetből, egyrészt az USA visszaszolgáltatta az MNB aranykészletét, amelyet 1944-ben a náciák Németországba vittek, másrészt az augusztusi pénzreform, amely Magyarország fizetőeszközévé a pengő helyett a forintot tette. Az ideiglenes kormány és az azt novemberben felváltó koalíciós kormány tevékenységének köszönhetően a helyzet stabilizálódott, ugyanakkor – a koalícióban részt vevő, a szovjet hatalom erőteljes támogatását élvező Magyar Kommunista Párt (MKP) révén – megkezdődött a gazdaság szovjet minta alapján történő átalakítása. **1946 júliusában államosították a szénbányákat**, majd sorra a legnagyobb ipari vállalatokat, bankokat, 1948 márciusában a 100 főnél nagyobb vállalkozásokat és végül 1949 végén a 10 főnél több embert alkalmazók is sorra kerültek.

Nem volt valami rózsás a helyzet, de hála istennek dédmamáméknak a világháború után sikerült kilábalni a mély szegénységből, apukájának pedig bányász évei az emlékezetében éltek tovább. Talán még Róth Flóris bányamérnököt is ismerhette ezt sajnos már nem tudtam meg.

Na de ki is volt ő? Szintén mnl információja alapján ezek derültek ki számomra róla:

Salgótarjánba kerülése előtt a budapesti igazgatóságon dolgozott központi bányaigazgatóként. Szakmai tevékenységéért főtanácsossá, majd 1923-ban bányaügyi főtanácsossá nevezték ki, és az SKB Rt. igazgatósági tagja lett. 1936-ban megkapta a Magyar Érdemkereszt Középkeresztjét. Bányamérnöki oklevelének megszerzése után tagja lett az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületnek. 1923-tól a Salgótarjáni Osztály, majd 1934-től az országos egyesület elnöki posztját töltötte be. Nyugdíjazása után tiszteletbeli elnökké választották. Emellett tagja, 1922-től alelnöke volt a Magyar Mérnök és Építész Egyletnek is.

Mint vezető, szakmai tevékenysége mellett a társadalmi életbe is bekapcsolódott. 1889 és 1902 között országgyűlési képviselő volt a selmeci kerületben. Petrozsényi igazgatósága alatt Hunyad megye, salgótarjáni működése alatt Nógrád, illetve Nógrád-Hont megye törvényhatósági bizottságának tagja. Két évtizedes, Salgótarján fejlődését támogató tevékenységéért 1936-ban a város díszpolgárává választották.

Az 1950-es évek elején Budapestről Mezőberénybe telepítették ki. 90 éves korában, 1955. március 15-én ott hunyt el.

A bányászoknak felettébb érdekes szokásaik voltak. Kezdjük azzal, hogy bányászok hittek a természetfeletti lényekben, akiket semmi esetre sem akartak feldühíteni. Nem volt szabad megölniük semmilyen élőlényt sem, s kiabálni és fütyülni is tilos volt számukra. A természetfeletti lények ellen imával védekeztek. Minden alkalommal mielőtt leszálltak imádkoztak közösen és az a kérdés, hogy kihez, természetesen minden területen más volt.

A nevezetes Szalamandra felvonulás egy bányászati akadémia diák vagy professzor halálakor került megrendezésre, melyet a diákok kísérték el az utolsó útjára egy felvonulással. Amit a szalamandra a Selmecbánya jelképének mozgására emlékeztette az embereket. Ezt az eseményt az elsős diákok üdvözlése kísérte a Bányászati akadémia épületétől, énekelve mentek el a Glanzenberg-tárhoz, ahol életükben először szálltak le a bányába. Viszzatérésüket követően átmentek egy kávézóba Szentháromság térre, itt fabőrrugással beavatták őket és sikeresen az első osztály tanulói lehettek.-Bányászati Akadémia Selmecbánya(Alapítója: Mária Terézia 1762-ben)

Nem gondoltam volna, hogy ilyen szokások egyáltalán léteznek. Természetesen pár dologról hallottam, hogy nők és gyerekek is dolgoztak és a Bányászhimnusz létezésével is tudatában vagyok. Amit megtekinthetsz a Magyar Nemzeti Levéltár oldalán ezen a linken keresztül:

https://mnl.gov.hu/mnl/keml/osok_banyaszhosok

Ám én nem csak a jó oldaláról szereztem alap tudást hanem a rosszról is. Vannak olyan országok(pl: Kongóban) ahol az a szokás, hogy rabszolgákkal dolgoztatták és mind a mai napig dolgoztatnak is embereket. Bátky Zoltán a 24.hu 2016.10.06-os bejegyzésében kiemeli, hogy mennyi ember szenved azért, hogy legyen elég kobalt a telefonok elkészítéséhez. Persze lehet vitatkozni, hogy most ebből mennyi az ami igaz, ezt mindenki saját maga dönti el. Én

személy szerint abban 100%-osan biztos vagyok, hogy nem mindenhol voltak igazságosak, de ez nem csak a bányászásra igaz hanem az élet minden területére is. Ettől a tényről még nem kopik meg a bányászok csodás múltja, csupán az ember ilyenkor elszomorodik, hogy nem nagyon bír az ilyen helyzeteken segíteni és támogatást nyújtani. S itt nem csak azért mert egy hétköznapi ember mit tehetne, hanem egyszerűen olyan szinten elrejtik ezeket a helyeket, hogy nem is tudja senki merre is kéne akkor kezdeni.

Összefoglalva mindennek van szép és árnyoldala is, viszont az, hogy milyen becsületesen dolgoztak a bányászok és mennyire hittek abban, hogy a bányaszent megadja nekik az áldást és emiatt úgy vélekedem, hogy nagy tiszteletet mutattak a természet felé is. Az oka ennek a gondolatomnak a hagyományból ered, mivel nem akarták felbőszíteni a természetfelettieket így a környezetet se állt szándékukban bántani.

Szeretném kiemelni az Nógrád megyében található Bányászati múzeumot. Az Európa második, hazánk első, természetes, földalatti szénbányászati múzeuma. A Bányászati kiállítóhelyet mint a nógrádi szénmedence múltját, műszaki emlékeit, a szénbányászat 19-20. századi technológiáját gyűjtő, őrző és bemutató intézmény, a város szívében található József lejtős akna eredeti, épségben lévő vágatrendszerében alakították ki. A József lejtős akna fennállásának 14 éve alatt, 776 000 tonna szenet termelt.

A Dornyay Béla Múzeum oldalán tovább részletezi az érdekességeket ezzel kapcsolatban és még virtuális túrára is van lehetőség azok számára akik nem tudják megtekinteni élőben. Ezeknek a linkeknek segítségével betekintést nyerhetsz és további érdekes információk birtokába juthatsz:

<https://dornyaymuzeum.hu/banyaszati-kiallitohely/>

<https://dornyaymuzeum.hu/kiallitasok/virtualis-kiallitasok/virtualis-tura/>

Az hogy ez a hazánk első szénbányászati múzeuma volt, meglepő számomra és egyben büszkeséggel is tölt el. Ebben a földalatti múzeumban volt szerencsém elmenni, mint ahogy a fentiekben is taglaltam. Akkor még kis éretlen gyermekként, bele se gondoltam olyan dolgokba mint például: Vajon mennyit dolgozhattak? vagy akármilyen kérdés a bányász élettel kapcsolatban. Most ha vissza kell gondolnom milyen is volt ott, annyira emlékszem, hogy felhőtlen kacagás a diáktársaimmal, tanárainkkal és a bácsi aki beavatott minket a beszédének a foszlányaira. Viszont miközben írom ezt az esszét folyamatosan látom magam előtt az ott dolgozókat, nehézségeiket és a közösség erejével véghezvitt feladataikat.

Családfám

